

LAUSUNTO 12.3.2013

Maa- ja metsätalousministeriö
Dnro MMM020:00/2012
kirjaamo@mmm.fi

Hallituksen luomualan kehittämisohjelma

Elintarviketeollisuusliitto (ETL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien hallituksen luomualan kehittämisohjelmaa.

Kehittämisohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin pääseminen vaatii koko elintarvikealan panoksen

Luomualan kehittämisohjelman tavoitteena on monipuolistaa luonnonmukaista tuotantoa ja kotimaisten luomuelintarvikkeiden tarjontaa sekä kannustaa kuluttajia valitsemaan luomuruokaa. Tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä toimenpiteitä ovat tuotannon taloudellinen tukeminen ja lupamenettelyn kehittäminen, pienten yritysten toimintamahdollisuuksien parantaminen erityisesti osaamisessa ja logistiikassa sekä osaamisen kehittäminen julkisten elintarvikehankintojen alueella.

Suomalaisen elintarviketeollisuuden tuotannon bruttoarvo vuonna 2011 oli 11,2 miljardia euroa ja tuotannon jalostusarvo 2,5 miljardia euroa. Luomuelintarvikkeiden jalostus, myynti ja markkinointi ovat monen yrityksen strategiaa valintoja. Näillä palvellaan kuluttajien ja suurkeittiöiden kasvavaa luomuelintarvikkeisiin kohdistuvaa kysyntää. Laadukkaan luomuraaka-aineen keskeytymätön saatavuus on luomuelintarvikkeita jalostavalle elintarviketeollisuudelle tärkeä asia. Tämän vuoksi luomualan kehittämisohjelman tavoite lisätä luomutuotannon määrää on kannatettava. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että luomutuotannon määrän nostaminen 20 % viljelystä peltoalasta vuoteen 2020 mennessä on vaikea saavuttaa ilman suuriin volyyymeihin perustuvan elintarviketuotannon ja nykyisten jakelujärjestelmien asianmukaista huomioimista.

Ohjelmalla tavoitellaan luomuelintarvikkeiden tarjonnan monipuolistamista ja kysynnän lisäämistä lähinnä pienten yritysten toimintamahdollisuuksia kehittämällä. Elintarvikealan mikroyritykset ovat yrityksiä, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 10 työntekijää ja joiden vuosiliikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma enintään 2 miljoonaa euroa. Mikroyritysten mahdollisuudet lisätä tarjontaa toteutuvat paikallisella tasolla.

Ohjelmassa ei lainkaan huomioida sitä tosiasiaa, että luomutuotteiden kysynnän kasvuun valtakunnallisesti ja viennissä pystyvät parhaiten vastamaan suuret ja pk-yritykset. Mikroyritysten lisäksi myös suurempia kokoluokkia edustavat elintarvikeyritykset tarvitsevat yhtä lailla luomuun liittyvää neuvontaa, tukea innovatiivisten jakeluratkaisujen löytämisessä sekä tehokkaita ja liiketoimintaa edistäviä valvontaratkaisuja. Ohjelmassa lueteltuja toimenpiteitä ei täten ole perusteltua kohdentaa ainoastaan pienten yritysten toimintaedellytysten parantamiseen, mikäli luomun osuutta halutaan kasvattaa realistisista lähtökohdista. Luomualan ohjelma ei tue elintarvikealan kasvua, ellei kaikkia elintarvikeketjun toimijoita ja olemassa olevia tuotanto- ja jakelujärjestelmiä oteta huomioon osana luomutuotannon kehittämistä.

ETL:n näkemyksiä luonnonmukaisesta viljelystä ja luomuelintarvikkeista

Luonnonmukaisen alkutuotannon ympäristötehokkuudesta verrattuna tavanomaiseen tuotantoon ei toistaiseksi ole kiistatonta näyttöä. Tämä jättää runsaasti tilaa erilaisille mielikuville,

LAUSUNTO 12.3.2013

joita luomutuotteisiin usein liitetäänkin. Tämä näkökulma tulisi huomioida paremmin myös kehittämisohjelman kirjauksissa ja toimenpiteiden perusteluissa.

Luomutuotanto on osa keinovalikoimaa kestäväen elintarviketuotannon edistämiseksi ja luomutuotteet vastaavat lisäksi tietyn kuluttajaryhmän tarpeisiin ja arvomaailmaan. Parhaan ratkaisun saavuttamiseksi luomua, kuten muitakin toimenpiteitä, tulee kuitenkin tarkastella osana vastuullisen elintarviketuotannon kokonaisuutta sen hyödyt, mutta myös rajoitukset, huomioiden. ETL korostaa, että ympäristötehokkaasti ja vastuullisesti toimivan elintarvikeketjun edistämiseksi tulee arvioida tasapuolisesti erilaisia elintarviketuotannon kestävyttä edistäviä käytäntöjä sekä edistää niiden käyttöönottoa. Jos painopiste keskitetään luomuun ja ulkopuolelle rajataan mm. tavanomaisen tuotannon kehittämispotentiaali, on tavoitteiden ja niiden mukaisten toimenpiteiden vaikuttavuus hyvin rajallinen. Luomutuotteiden tarjonnan lisäämisen ja käytön edistämisen kannalta keskeisiä huomioitavia näkökohtia ovat luonnollisesti myös luomuraaka-aineiden saatavuus ja hinta.

Luomuelintarvikkeiden todellinen kulutuskysyntä on saatava selville

Ohjelman perusteluissa kerrotaan, että luomutuotteiden osuus vähittäiskaupan elintarvikemyynistä vuonna 2011 oli noin 1,3 %. Samoin ohjelmassa tuodaan esille, että parhaimmat luomumarkkinan kasvumahdollisuudet ovat hedelmissä, vihanneksissa, tuoreessa lihassa ja lihavalmisteissa. Markkinaosuusluvun tietolähde tai kasvavien tuoteryhmien todellinen markkinapotentiaali ei käy ohjelmasta ilmi; luku perustuneekin kaupan ja muiden luomualan toimijoiden arvioon. Talouskasvun, myös luomuelintarvikkeiden kasvun, mittarina luotettavan ja avoimen markkinatiedon merkitys on kriittinen. Avoimen ja luotettavan kuluttajakäyttäytymistä mittaavan tietolähteen puuttuessa päivittäistavaramarkkinoiden kokoa tai yksittäisen tuoteryhmän kasvupotentiaalia ei kukaan tiedä. Näin ollen myöskään luomuelintarvikemarkkinoiden kokoa tai kulutuskysynnän kasvua ei puolueettomasti pystytä osoittamaan. Useasta eri tietolähteestä peräisin oleva tieto on aina tulkinnanvaraista ja siten epäluotettavaa.

Elintarvikealalle tarvitaan avoin ja luotettava kulutuskysyntää mittaava seurantajärjestelmä. Tämä mahdollistaa myös luomuelintarvikkeiden kysynnän mittaamisen ja kasvavien luomusegmenttien havaitsemisen. Avoin markkinatieto edistää kilpailua markkinoilla ja tuo uusia toimijoita myös luomumarkkinoille. ETL pitää tärkeänä, että luomualan kehittämisohjelman ohjausryhmä pohtii keinoja, joilla elintarvikemarkkinoiden kulutuskysynnästä saadaan avointa ja luotettavaa sekä kasvua ja kilpailua tukevaa tietoa.

Julkisten hankintojen osaamisen kehittäminen on tärkeää kaikille yrityksille

Luomualan kehittämisohjelman yhtenä tavoitteena on lisätä kilpailukykyistä luomuruuan tarjontaa parantamalla hankintalainsäädäntöä ja kehittämällä hankintaosaamista. ETL suhtautuu osaamisen kehittämiseen myönteisesti. Hankintaosaamisen kehittäminen on kuitenkin nähtävä kokonaisuutena ja sen tulee kohdistua tasapuolisesti kaikenkokoisiin yrityksiin sekä eri tuotantotavoin tuotettuihin tuoteryhmiin. ETL korostaa, että hankintalainsäädännön kehittämisen tarkoituksena on oltava toimijoiden tasapuolinen kohtelu. Hankintalainsäädäntöä ei tule tätä kehittää ainoastaan sen vuoksi, että se lisää luomuruuan kysyntää, vaan siitä syystä, että parhaat ja tehokkaimmat toimintatavat tulevat käyttöön.

Julkisiin hankintoihin kohdistunut osaamisen kehittäminen on ollut monen poliittisen ohjelman keskiössä jo vuosia. Toistaiseksi vain vähän tuloksia on nähtävissä. ETL näkee, että keskityttyä, puolueettomalle ja asiantuntevalle julkisten hankintojen neuvontayksikölle on laaja kysyntä. Oleellista on, että julkisin varoin rahoitettu neuvontayksikkö on neutraali ja kaikkia toi-

LAUSUNTO 12.3.2013

mijoita tasapuolisesti kohteleva toimija, joka neuvonnallaan pyrkii etsimään kokonaistaloudellisesti edullisinta ratkaisua. Neuvontayksikön on siis tarkasteltava yhtä kriittisesti luomuelintarvikkeisiin liittyviä ympäristö-, ravitsemus- sekä muita väittämiä kuin muidenkin tarjolla olevien vaihtoehtojen vastaavia ominaisuuksia.

Julkisten hankintojen osaamisen kehittämisessä ja luomuelintarvikkeiden menekien edistämistavoitteita asetettaessa tulee muistaa julkisten ruokapalvelujen rajallinen resurssitilanne henkilökunnan osaamisen, hankintoihin ja ruoan valmistamiseen käytettävissä olevan ajan sekä myös budjettirajoitteiden suhteen. ETL muistuttaa, että julkisiin hankintoihin liittyvät aina raaka-aineiden määrälliset ja laadulliset kriteerit, kuten toimitusvarmuus ja tasalaatuisuus. Nämä tekijät eivät poistu, vaikka hankintaosaaminen kasvaisikin.

Muita luomualan kehittämisohjelmaan liittyviä huomioita

Luomualan kehittämisohjelmassa käsitellään luomutuotteiden keräilyyn ja jakeluun liittyviä näkökohtia. Ohjelmassa ei kuitenkaan huomioida olemassa olevan keräily- ja jakelujärjestelmän tehokkuutta ja muita etuja, vaan lähtökohtaisesti oletetaan lyhyiden järjestelmien olevan parempia. Lyhyet keräily- ja jakelujärjestelmät voivat toki tietyissä olosuhteissa olla vaihtoehtoisempia pidemmille logistisille järjestelmille, mutta pääsääntöisesti ne eivät ole yhtä tehokkaita kuin jo käytössä olevat pidemmät ja usein suurempiin volyymeihin perustuvat järjestelmät.

ETL on tuonut useassa yhteydessä esille huolensa FINELI-tietokannan tilasta. Tietokannan ajantasaisuus ja informaation luotettavuus ovat erittäin tärkeitä tekijöitä sekä yrityksille että viranomaisille. FINELIä käytetään laajasti ja lähitulevaisuudessa kuluttajatietoaasetuksen vaatimusten myötä sen merkitys korostuu entisestään erityisesti pk-yrityksille. Nyt tietokannan tiedot ovat kuitenkin monilta osin vanhentuneita. Vaikka FINELIn sisältämien tietojen täydentämiseksi tehty näytteenotto on melko suppeaa ja analyysituloksia on rajallisesti, niistä saatuja tuloksia yleistetään ja käytetään laajasti. ETL näkee, että FINELIn ajantasaisuuden varmistaminen on keskeisin tietokannan kehittämiseen liittyvä toimenpide. Lisäksi on huomattava, että luomun ravitsemusominaisuuksiin tai terveysvaikutuksiin liittyen ei ole olemassa yksiselitteistä tutkimustietoa. ETL ei täten kannata panostamista luomutuotteiden ravintotekijöiden erityiseen käsittelyyn osana tietokannan kehittämistä.

Lopuksi

Luonnonmukaisesti tuotetut elintarvikkeet ovat osa kestäväen ja vastuullisesti toimivan elintarvikeketjun kokonaisuutta. Ne vastaavat tietyn kuluttajaryhmän tarpeisiin ja lisäävät osaltaan ruoantuotantomuotojen sekä tuotevalikoimien monipuolisuutta. Luomutuotantoa on kuitenkin tarkasteltavana osana elintarviketuotannon kokonaisuutta ja keinovalikoimaa. Luomutuotteiden tuotanto on muun elintarviketuotannon tavoin liiketoimintaa, johon vaikuttavat tietyt yritystoiminnan lainalaisuudet. Luomun edistäminen osana elintarvikeketjun toimintaa on täten laajempi kuin ainoastaan mikroyritysten toimintaedellytyksiin keskittyvä kysymys.

Kunnioitavasti,

Elintarviketeollisuusliitto ry

Heikki Juutinen
Toimitusjohtaja